

Sygn. akt II CSK 727/13

POSTANOWIENIE

Dnia 25 września 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSA Barbara Trębska (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku I. C.
przy uczestnictwie Skarbu Państwa [...] o wpis własności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 25 września 2014 r., skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od postanowienia Sądu Okręgowego w P. z dnia 28 listopada 2012 r.,

- 1. oddała skargę kasacyjną,**
- 2. ustala, że każdy uczestnik postępowania ponosi koszty postępowania kasacyjnego związane ze swoim udziałem w sprawie.**

UZASADNIENIE

I. C. domagała się wpisania w księdze wieczystej C. (obecnie zamkniętej) oraz w księgach wieczystych Kw [...] prawa własności na rzecz spadkobierców po właścicielu T. C.

Postanowieniem z dnia 12 października 2011 r. referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w G. wniosek oddalił. Postanowienie to zaskarżyła skargą wnioskodawczynie domagając się uwzględnienia jej wniosku.

Postanowieniem z dnia 4 stycznia 2012 r. Sąd Rejonowy oddalił wniosek i orzekł o kosztach postępowania. Sąd ten ustalił, że w księdze wieczystej Kw nr [...] jako właściciel wpisany jest Skarb Państwa Polskiego, natomiast w księgach: [...] prawo własności ujawniono na rzecz Skarbu Państwa - Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Księga dawna C. jest już zamknięta, a zatem zgodnie z § 100 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 sierpnia 2003 r. w sprawie zakładania i prowadzenia ksiąg wieczystych w systemie informatycznym (Dz.U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1575, ze zm.), nie ma możliwości dokonywania w niej wpisu. Obecnie prowadzone księgi w systemie informatycznym nie są „nowymi księgami” tworzonymi od podstaw. Treść ksiąg dotychczas prowadzonych jako papierowe została przeniesiona do systemu informatycznego. Dlatego też merytorycznemu rozpoznaniu Sąd poddał wniosek o wpis prawa własności do ksiąg wieczystych: [...], a w pozostałym zakresie wniosek podlegał oddalaniu jako niedopuszczalny. Przypomniał, że zgodnie z art. 626⁸ § 2 k.p.c. rozpoznając sprawę sąd wieczystoksięgowy bada jedynie treść wniosku, treść i formę dołączonych doń dokumentów oraz treść księgi wieczystej. Wpis może być dokonany na podstawie dokumentu z podpisem notarialnie poświadczonym, jeżeli przepis szczególny nie przewiduje innej formy dokumentu (art. 31 ust. 1 u.k.w.h.). Rozpatrując wniosek w oparciu o te przepisy, znacznie ograniczające kognicję sądu wieczystoksięgowego, Sąd stwierdził, że brak jest podstaw do uwzględnienia wniosku I. C. Pomimo, że wnioskodawczynie przedłożyła znaczną liczbę dokumentów, nie załączyła jednak takiego, który wskazywałby, że właścicielem nieruchomości był T. C. Brak było zatem dokumentu, który podważyłby wpisane prawo własności na rzecz Skarbu Państwa. Wnioskodawczynie podniosła jedynie, że wpis ten nastąpił bez podstawy prawnej i zakwestionowała dokument z 1946 r., na podstawie którego wpis tego dokonano. Wskazane przez nią okoliczności nie stanowią jednak przedmiotu

rozpoznania w postępowaniu wieczystoksięgowym, w którym sąd bada wniosek tylko w zakresie określonym w art. 626⁸ § 2 k.p.c. W postępowaniu tym sąd związany jest też wynikającym z art. 3 ust. 1 u.k.w.h. domniemaniem, że prawo jawne w księdze wieczystej jest wpisane zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym. Tymczasem ani z treści ksiąg wieczystych ani z dołączonych do wniosku dokumentów nie wynika, by po ujawnieniu Skarbu Państwa doszło do przywrócenia prawa własności na rzecz T. C. Wnioskodawczynie nie przedłożyła dokumentu, zwłaszcza wyroku sądowego ustalającego rzeczywisty stan prawny nieruchomości odmiennie, niż to wskazuje treść ksiąg, ewentualnie orzeczenia organu lub sądu administracyjnego uchylającego dokument stanowiący podstawę wpisu Skarbu Państwa. Samo zaś przekonanie wnioskodawczynie o niezasadności wcześniejszej decyzji, w postępowaniu wieczystoksięgowym nie może stanowić dowodu przeciwnego domniemaniu z art. 3 ust. 1 u.k.w.h. W postępowaniu tym sąd nie jest też uprawniony do oceny czy demokratyczne państwo wypełnia swoje zobowiązania w stosunku do obywateli ani do moralnej oceny takiego zachowania.

Sąd Okręgowy oddalił apelację wnioskodawczynie od powyższego orzeczenia. Podzielił ustalenia i ocenę prawną wniosku dokonaną przez Sąd pierwszej instancji. Zwrócił uwagę, że w apelacji skarżąca zamiast wykazywać, że złożone przez nią dokumenty stanowią wystarczającą podstawę do wpisu prawa własności na rzecz spadkobierców T. C., skoncentrowała się na zarzutach niedopuszczalności i bezprawności wpisu własności na rzecz Skarbu Państwa dokonanego w 1946 r., choć zaskarżone orzeczenie wpisu tego nie dotyczy, a zatem podniesione w tym zakresie zarzuty nie mogły być skuteczne. Z tego też względu nie miała w sprawie znaczenia podnoszona w apelacji okoliczność nieprawomocności wpisu na rzecz Skarbu Państwa. Zgodził się Sąd Okręgowy ze stanowiskiem sądu pierwszej instancji, że wnioskodawczynie nie wykazała legitymacji czynnej do wystąpienia z żądaniem wpisu własności, a załączone do wniosku dokumenty nie mogą stanowić podstawy wpisu do księgi wieczystej, z uwagi na zasady wynikające z art. 34 i 31 u.k.w.h. Zgodnie z pierwszym przepisem, do ujawnienia właściciela wystarcza, aby następstwo prawne po osobie wpisanej jako właściciel zostało wykazane odpowiednimi dokumentami. Przepis ten obejmuje nie tylko wypadki nabycia w drodze czynności prawnej, ale także nabycie własności z mocy prawa, gdy jego

przesłanką jest status poprzedniego właściciela. Wymagania art. 34 zdanie 2 u.k.w.h. nie należy zatem rozumieć tylko w znaczeniu bezpośredniego następstwa (np. przez spadkobranie, nabycie w drodze umowy), lecz mają one na uwadze wykazanie przez prawo materialne kolejności w przebiegu nabywania własności ujawnionej w księdze wieczystej. Możliwość bezkolizyjnego wykazania następstwa prawnego zależy zatem od stanu prawnego wynikającego z aktualnych wpisów i rodzaju ich wadliwości. Nie zawsze wykazanie wspomnianego następstwa po osobie wpisanej jako właściciel będzie możliwe bez uprzedniego uzgodnienia stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w drodze powództwa z art. 10 ust. 1 u.k.w.h. Sąd wskazał, że wnioskodawczyni w istocie zarzuciła istnienie w księgach wieczystych objętych żądaniem wniosku niezgodności stanu prawnego ujawnionego w dziale II z rzeczywistym stanem prawnym nieruchomości, polegającej na ujawnieniu prawa własności na rzecz Skarbu Państwa bez podstawy prawnej. Wpis potrzebny do wykazania oraz usunięcia takiej niezgodności może jednak nastąpić, gdy niezgodność będzie dowiedziona orzeczeniem sądu lub innymi odpowiednimi dokumentami (art. 31 ust. 2 u.k.w.h.). Dokumentów takich skarżąca nie przedłożyła. Nadto Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że ze względu na wymagania określone w art. 31 u.k.w.h. oraz innych szczególnych przepisach (art. 250 § 1 k.p.c. w odniesieniu do dokumentów urzędowych) podstawą wpisu w księdze wieczystej nie może być kserokopia dokumentu, a w takiej formie wnioskodawczyni złożyła dokumenty załączone do wniosku.

W skardze kasacyjnej od powyższego postanowienia, opartej na obu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c., wnioskodawczyni zarzuciła naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 31, art. 34 i art. 3 u.k.w.h. oraz naruszenie prawa procesowego mające istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie: art. 626⁸ § 2 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. polegające na sprzeczności ustaleń z treścią zebranego materiału dowodowego, art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. przez nie odniesienie się przez Sąd Okręgowy do podniesionych w apelacji zarzutów naruszenia art. 628⁸ § 2 k.p.c. i art. 626⁹ k.p.c. oraz zmian stanu faktycznego i prawnego, art. 626⁶ § 1 k.p.c. i art. 31 u.k.w.h. przez nieuwzględnienie przez Sądy zasady rozpoznawania wniosków

o wpis według daty wpływu i oddalenie wniosku z tego względu, że został on uznany jako późniejszy niż wniosek stanowiący podstawę wpisu Skarbu Państwa, który był wadliwy i który nigdy się nie uprawomocnił, art. 386 § 4 k.p.c. przez nieprzekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, choć nie rozpoznał on istoty sprawy, tj. prawomocności wpisu prawa własności na rzecz Skarbu Państwa.

W konkluzji wniosła skarżąca o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego oraz poprzedzającego go postanowienia Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398³ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Wykładając ten przepis, w orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjęto, że zakaz z niego wynikający oznacza, że nie można skargi kasacyjnej oprzeć m.in. na zarzucie naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. normującego zasadę swobodnej oceny dowodów, która należy do sądów meriti i po myśli art. 398³ § 3 k.p.c. nie jest objęta kontrolą kasacyjną (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 29 marca 2007 r., II PK 231/06, OSNP 2008, nr 9-10, poz. 124, z dnia 8 maja 2008 r., V CSK 579/07, niepubl.). Z reguły zarzuty kierowane do art. 233 § 1 k.p.c. poprzez kwestionowanie oceny dowodów, zmierzają do podważenia ustaleń sądu drugiej instancji stanowiących podstawę faktyczną rozstrzygnięcia, co też w świetle art. 398³ § 3 k.p.c. jest niedopuszczalne. Z zakazem tym koresponduje norma art. 398¹³ § 2 k.p.c., zgodnie z którą Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

W konsekwencji nieskuteczne jest kwestionowanie w skardze kasacyjnej wniesionej w niniejszej sprawie, w drodze zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., ustalenia, że po ujawnieniu Skarbu Państwa w księgach wieczystych nie doszło do przywrócenia prawa własności na rzecz T. C. Na marginesie tylko wskazać trzeba, że podnoszona przez skarżącą w ramach tego zarzutu sprzeczność ustaleń z materiałem dowodowym nie może sprowadzać się do wskazanego w skardze naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., który reguluje jedynie kwestię oceny wiarygodności i

mocy (wartości) dowodowej przeprowadzonych w sprawie dowodów, a nie poczynionych ustaleń faktycznych, czy wyprowadzonych z materiału dowodowego wniosków. Nie stanowi o naruszeniu powyższego przepisu także zaniechanie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału, czy też pominięcie przez sąd przy wyrokowaniu określonej okoliczności faktycznej, nawet jeżeli strona uważa ją za okoliczność istotną dla rozstrzygnięcia sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2003 r., II CK 293/02, niepubl.). Uchybienia w tym zakresie winny się skonkretyzować w zarzucie sprzeczności ustaleń faktycznych z materiałem dowodowym, który jednak w skardze kasacyjnej - z uwagi na niemożność oparcia jej na zarzutach dotyczących ustalenia faktów - także nie może być skutecznie postawiony.

Niezrozumiały jest podniesiony w skardze związek art. 233 § 1 k.p.c. z art. 626⁸ § 2 k.p.c. w kontekście zarzucanej sprzeczności ustaleń. Wszak art. 626⁸ § 2 k.p.c. nie dotyczy ani ustaleń faktycznych, ani oceny dowodów, a jedynie definiuje kognicję sądu wieczystoksięgowego i ma zastosowanie także w postępowaniu odwoławczym (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 kwietnia 2001 r., III CKN 354/2000, OSNC 2001, nr 12, poz. 183, z dnia 5 października 2005 r., II CK 781/2004, niepubl., z dnia 5 września 2008 r., I CSK 60/2008 r., niepubl.). Przepis ten stanowi przeszkodę do prowadzenia przez sąd odwoławczy postępowania dowodowego wykraczającego poza wskazane we wniosku o wpis dokumenty, jeśli miałyby one stanowić podstawę uwzględnienia tego wniosku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2011 r., II CSK 538/10, niepubl.).

Wbrew zarzutowi skarżącej nie naruszył też Sąd Okręgowy zasad sporządzania uzasadnień orzeczeń określonych w art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c. W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym obraza powyższego przepisu może stanowić uzasadnioną podstawę skargi kasacyjnej tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku (postanowienia) nie zawiera wszystkich koniecznych wymienionych w tym artykule elementów, bądź dotknięte jest istotnymi wadami, które uniemożliwiają kontrolę kasacyjną (por. np. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 20 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, nr 4, poz. 83 oraz niepublikowane: z dnia 8 października 1997 r., I CKN 312/97, z dnia

19 lutego 2002 r., IV CKN 718/00, z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 11862/00, z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 121/01, z dnia 28 sierpnia 2013 r., V CSK 363/12). Nadto podkreślić trzeba, że skuteczne zarzucenie sądowi drugiej instancji pominięcia rozpoznania części zarzutów apelacyjnych wymaga podniesienia w podstawie skargi kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. zarzutu naruszenia art. 378 § 1 k.p.c., gdyż właśnie ten przepis, a nie art. 328 § 2, k.p.c. określa zakres kognicji sądu drugiej instancji, obejmującej także obowiązek rozpoznania zarzutów apelacji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2014 r., V CSK 142/13, niepubl.). Zarzutu naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. skarżąca nie wywiodła.

Niezależnie od tego wskazać trzeba, że uzasadnienie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego nie zawiera uchybień uniemożliwiających kontrolę kasacyjną rozstrzygnięcia. Sąd ten odniósł się do zarzutów apelacji, w tym do naruszenia art. 626⁸ § 2 k.p.c. i art. 626⁹ k.p.c., wyczerpująco wyjaśniając zajęte stanowisko odnośnie do kognicji sądu wieczystoksięgowego nie pozwalającej na rozstrzygnięcie w postępowaniu o wpis, sporów o prawo własności oraz odnośnie do braku podstaw do uwzględnienia wniosku skarżącej o wpis prawa własności na rzecz spadkobierców T. C. Skarżąca zarzucając, że Sąd drugiej instancji nie wypowiedział się co do „zmian stanu faktycznego i prawnego”, nie precyzuje jakich zmian i kiedy zaistniały zarzut ten dotyczy, a zatem w tym zakresie nie poddaje się on kontroli kasacyjnej.

Niezrozumiały jest kolejny zarzut procesowy dotyczący naruszenia art. 626 § 1 k.p.c. i art. 31 u.k.w.h., którego skarżąca upatruje w nieuwzględnieniu zasady rozpoznawania wniosków o wpis według daty wpływu i oddalenie wniosku z tego względu, że został on uznany za późniejszy niż wniosek stanowiący podstawę wpisu Skarbu Państwa, „który był wadliwy i który nigdy się nie uprawomocnił”. Wbrew treści zarzutu Sąd Okręgowy nie oddalił wniosku z tego względu, że został on uznany za późniejszy niż wniosek Skarbu Państwa. Wniosek I. C. będący przedmiotem rozpoznania przez sądy meriti w niniejszej sprawie i wniosek Skarbu Państwa o wpis prawa własności z 1946 r. nie były wnioskami konkurencyjnymi w aspekcie czasowym. Z art. 626⁶ § 1 k.p.c. wynika zasada, zgodnie z którą o kolejności wniosku o wpis do księgi wieczystej rozstrzyga chwila wpływu wniosku

do właściwego sądu. Z tego względu decydujące znaczenie przy rozpoznawaniu wniosku o wpis ma stan rzeczy istniejący w chwili wpływu wniosku do sądu, a kolejność złożenia wniosków o wpis jest dla sądu wiążąca (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2009 r., zasadę prawną, III CZP 80/09, OSNC 2010, nr 6, poz. 84). Jest oczywiste, że wniosek z 1946 r. o wpis prawa własności nieruchomości ziemskich, które z mocy prawa przeszło na Skarb Państwa na podstawie dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. Nr 4, poz. 17) z dniem wejścia tego aktu prawnego w życie, był wnioskiem o kilkadziesiąt lat wcześniejszym niż wniosek I. C. Na ocenę tego faktu nie ma wpływu ewentualna wadliwość wniosku oraz to, czy dokonany na jego podstawie wpis jest prawomocny. Złożenie konkurencyjnego wniosku z wpis prawa przed uprawomocnieniem się dokonanego wpisu, nie niweczy tego wpisu i nie powoduje, że przy rozpoznawaniu późniejszego wniosku o wpis, sąd wieczystoksięgowy może badać zasadność wcześniej dokonanego wpisu. Dopóki wpis ten istnieje - niezależnie od tego czy jest wadliwy i czy jest prawomocny - podlega on uwzględnieniu przy rozpoznawaniu kolejnego wniosku. Wynika to z właściwości sądu wieczystoksięgowego określonej art. 626⁸ § 2 k.p.c., zgodnie z którą rozpoznając wniosek o wpis do księgi wieczystej sąd ten bada treść tej księgi, co oznacza, że jest związany stanem księgi istniejącym w chwili złożenia wniosku. Badanie treści księgi wieczystej odnosi się do stanu prawnego ujawnionego w księdze, czyli obejmuje istniejące wpisy w celu ustalenia, czy prawo, które ma być wpisane wywodzi się prawa poprzednika. Badanie zaś treści i formy dokumentów ma na celu stwierdzenie, czy określone zdarzenie prawne (w niniejszej sprawie następstwo prawne po T. C.) uzasadnia powstanie, zmianę lub wygaśnięcie prawa, które ma być wpisane lub wykreślone w księgi.

Sąd Okręgowy nie naruszył też art. 386 § 4 k.p.c., którego to naruszenia skarżąca upatrywała w nierozpoznaniu przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, sprowadzającej się do oceny prawomocności wpisu prawa własności na rzecz Skarbu Państwa. Wbrew stanowisku skargi kasacyjnej nie na tym jednak polegała istota niniejszej sprawy. Przedmiotem rozpoznania w trybie art. 626⁸ § 2 k.p.c. był wniosek o wpis prawa własności spadkobierców poprzedniego właściciela T. C.

Uznanie, że wpis w księdze wieczystej na rzecz Skarbu Państwa dokonany w 1946 r. nie jest prawomocny, nie prowadzioby do możliwości wpisania w miejsce Skarbu Państwa, prawa własności na rzecz spadkobierców poprzedniego właściciela. Zgodnie z art. 518¹ § 3 k.p.c. w razie wniesienia skargi na wpis w księdze wieczystej dokonany przez referendarza sądowego, wpis nie traci mocy. Tym bardziej nie utracił mocy wpis dokonany w 1946 r., do tej pory skutecznie niezakwestionowany. Mogłoby to nastąpić tylko po wykreśleniu prawa Skarbu Państwa, ewentualnie po uchyleniu wpisu na jego rzecz w drodze instancyjnej. Do wykreślenia prawa niezbędne jest jednak orzeczenie sądu, z którego wynikałaby wadliwość wpisu dokonanego na rzecz Skarbu Państwa lub decyzji administracyjnej w przedmiocie ustalenia, że dana nieruchomości ziemskiej nie była objęta przepisem art. 2 ust. 1 lit. e dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, które to ustalenie może nastąpić także na drodze postępowania sądowego w przypadkach określonych w art. 199¹ k.p.c. (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2011 r., III CZP 21/11, OSNC 2011 nr 12, poz. 133). Wnioskodawczyni nie złożyła jednak dokumentu, który mógłby stanowić podstawę do wykreślenia wpisu dokonanego na rzecz Skarbu Państwa. Do uchylenia wpisu przez sąd drugiej instancji koniecznym byłoby jego zaskarżenie, do czego wnioskodawczyni, mimo twierdzenia o braku prawomocności wpisu, nie doprowadziła. Istota sprawy nie polegała zatem na rozwiązaniu wątpliwości, czy wpis na rzecz Skarbu Państwa jest prawomocny, lecz na ustaleniu, czy wnioskodawczyni wykazała odpowiednimi dokumentami wadliwość tego wpisu oraz przysługiwanie prawa własności spadkobiercom T. C.

Treść zarzutów i uzasadnienia skargi kasacyjnej prowadzi do wniosku, że w sprawie niniejszej wnioskodawczyni oczekiwała od sądów meriti podważenia wpisu prawa własności na rzecz Skarbu Państwa dokonanego w 1946 r. W zasadzie wszystkie podniesione w skardze zarzuty nakierowane były na zakwestionowanie stanowiska Sądu Okręgowego, że w postępowaniu o wpis do księgi wieczystej, sąd orzeka tylko w oparciu o wniosek, załączone do niego dokumenty złożone w prawem przewidzianej formie (art. 31 u.k.w.h.) oraz istniejącą w dacie wpływu wniosku treść księgi wieczystej (wpis prawa własności),

i że w związku z tak zakreśloną kognicją tego sądu, nie ma on kompetencji do podważenia dokonanego wpisu, jeżeli nie pozwalają na to złożone z wnioskiem dokumenty.

Skarżąca wywodzi, że tak rozumiana kognicja sądu wieczystoksięgowego jest zbyt rygorystyczna i niezgodna ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, który w licznych orzeczeniach wyraził pogląd, zgodnie z którym domniemanie z art. 3 u.k.w.h. może być obalone w każdym postępowaniu, a nie tylko w procesie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (art. 10 u.k.w.h.), a zatem - jak się wydaje w ocenie skarżącej - może to nastąpić także w postępowaniu o wpis do księgi wieczystej prawa własności.

Istotnie, orzecznictwo Sądu Najwyższego odnośnie do trybu w jakim możliwe jest wzruszenie domniemań z art. 3 u.k.w.h. nie jest jednolite. Według jednego ze stanowisk, z uwagi na to, że wpis do księgi wieczystej prawa własności ma charakter deklaracyjny, może zostać obalony nie tylko w procesie z art. 10 u.k.w.h. o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, ale także w każdym postępowaniu, w którym kwestia ta stanowi przesłankę rozstrzygnięcia. Pogląd ten został wyrażony w sprawach, w którym przedmiotem było wydanie nieruchomości, zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli o przeniesienie własności nieruchomości oraz w sprawach o zasiedzenie (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1993 r., III CZP 14/93, OSNC 1993, nr 11, poz. 196, oraz wyroki: z dnia 21 czerwca 2011 r., I CSK 555/10, ISN-ZD 2012, nr 2, poz. 43, z dnia 6 grudnia 2000 r., III CKN 179/99, niepubl.). Drugie stanowisko Sądu Najwyższego prowadzi do wniosku, że usunięcie rozbieżności między stanem nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a jej rzeczywistym stanem prawnym jest dopuszczalne tylko w drodze powództwa z art. 10 ust. 1 u.k.w.h. (por. wyroki: z dnia 4 marca 2011 r., I CSK 340/10, niepubl., z dnia 9 października 2013 r., V CSK 450/12, niepubl.).

W niniejszej sprawie nie ma jednak potrzeby szerszej analizy powyższego problemu i rozstrzygnięcia, który w przedstawionych poglądów zasługuje na poparcie. Nawet bowiem opowiedzenie się za pierwszym z nich (aprobowanym przez skarżącą) nie oznacza, że w postępowaniu wieczystoksięgowym o wpis prawa

własności, wnioskodawca może innymi środkami dowodowymi niż wymienione w art. 31 u.k.w.h. obalić istniejący wpis na rzecz innego podmiotu. Za niemożliwością wzruszenia domniemania z art. 3 u.k.w.h. w postępowaniu wieczystoksięgowym, przemawia przywoływana już wyżej ograniczona kognicja sądu rozpoznającego wnioski o wpis. Postępowanie to nie obejmuje badania ani rozstrzygnięcia jakichkolwiek sporów o istnienie lub nieistnienie prawa, które ma być wypisane (wykreślone), zarówno w charakterze przesłanki rozstrzygnięcia jak i samego rozstrzygnięcia, gdyż właściwa do tego jest droga procesu (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 lipca 2010 r., II CSK 122/10, niepubl., z dnia 23 lutego 2011 r., V CSK 235/10, niepubl.). Niedopuszczalne jest zatem w postępowaniu wieczystoksięgowym prowadzenie postępowania dowodowego w celu ustalenia rzeczywistego stanu prawnego nieruchomości. Wyjątek w tym względzie, stosownie do art. 626⁸ § 2 k.p.c., stanowi jedynie dokument przedłożony przez wnioskodawcę jako dowód istnienia materialnoprawnej podstawy żądanego wpisu w księdze wieczystej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2013 r., III CSK 10/13, niepubl.).

Reasumując, domniemanie prawne ustanowione w art. 3 u.k.w.h. nie może być obalane w postępowaniu wieczystoksięgowym o wpis.

Niezasadne okazały się także pozostałe zarzuty skargi kasacyjnej, wskazane w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej, a zatem naruszenia prawa materialnego, choć z uwagi na procesowy charakter wskazanych przepisów, winny być one podniesione w ramach drugiej podstawy. Chodzi mianowicie o art. 31 i art. 34 u.k.w.h. Pierwszy z nich dotyczy formy w jakiej dokument mający stanowić podstawę wpisu powinien być złożony (z podpisem notarialnie poświadczonym, jeżeli przepisu szczególne nie przewidują innej formy). Naruszenia tego przepisu upatruje skarżąca w błędnej interpretacji, polegającej w szczególności na przyjęciu, że podstawą wpisu do księgi wieczystej nie może być kserokopia dokumentu (wnioskodawczym załączyła do wniosku tylko niepoświadczoną za zgodność z oryginałem kserokopie dokumentów mających wykazać spadkobierców po T. C.). Prezentowanego w zarzucie stanowiska, że taka forma dokumentów jest zgodna z wymaganiami art. 31 u.k.w.h. skarga w ogóle nie uzasadnia. Trudno zatem odnieść

się do zarzutu niepopartego jakąkolwiek argumentacją, tym bardziej, że już językowa wykładnia wskazanego przepisu prowadzi do odmiennych wniosków, co do możliwości skutecznego złożenia dokumentów w formie kserokopii. Jednoznaczne stanowisko w tym zakresie prezentowane jest w doktrynie i orzecznictwie Sądu Najwyższego, zgodnie z którym podstawą wpisu w księdze wieczystej nie może być kserokopia dokumentu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 lutego 2006 r., IV CK 361/2005, OSNC 2006, nr 11, poz. 190, z dnia 12 stycznia 2012 r., IV CSK 251/11, niepubl.).

Nie naruszył też Sąd Okręgowy art. 34 u.k.w.h., który zapewnia ciągłość wpisów polegającą na tym, że dopuszczalność wpisu jest uzależniona od uprzedniego lub równoczesnego ujawnienia osoby, której prawo ma być wpisem dotknięte. Odstępstwo od tej zasady przewidziane w zdaniu drugim dotyczy wpisu właściciela, do ujawnienia którego wystarczy wykazanie następstwa prawnego odpowiednimi dokumentami, stanowiącymi dowód sukcesji uniwersalnej lub singularnej w prawa osoby wpisanej jako właściciel. Zgodnie z tą zasadą, osoba ubiegająca się o wpis do księgi wieczystej musi albo wykazać wprost, że jest następcą prawnym osoby aktualnie wpisanej, albo przedstawić i wykazać ciąg następstw prawnych po niej. Dowody przejścia, ustanowienia, zmiany lub wygaśnięcia prawa, które ma być wpisane, powinny zatem pochodzić od lub dotyczyć takiej osoby i mieć formę dokumentu (z wyjątkiem sytuacji gdy wpis jest dokonywany bezpośrednio na podstawie przepisu prawa). Oznacza to, że nie jest dopuszczalne wwiązanie się w następstwo prawne po jednym z podmiotów, którego wprawdzie dotyczył wpis prawa własności dokonany wcześniej, ale został wykreślony (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2013 r., IV CSK 415/12, niepubl.). Regulacja powyższa oznacza w odniesieniu do sądu wieczystoksięgowego jedynie nakaz przyjęcia, że uprawnionym z danego prawa ujawnionego w księdze wieczystej jest podmiot wpisany w stosownym dziale tej księgi.

W księgach wieczystych, co do których wnioskodawczyni złożyła wniosek o wpis prawa własności na rzecz spadkobierców T. C., w dziale II jako właściciel wpisany jest Skarb Państwa. Ponieważ spadkobiercy poprzedniego właściciela nie

są następcami Skarbu Państwa, złożenie dokumentów na okoliczność następstwa po tymże właścicielu (T. C.), pomijając ich niewłaściwą formę, jest niewystarczające dla wykreślenia Skarbu Państwa i wpisania w jego miejsce jako właścicieli - spadkobierców T. C.

Bezzasadny okazał się także zarzut naruszenia art. 3 u.k.w.h. Według skarżącej domniemanie wynikające z tego przepisu, że prawo jawne z księgi wieczystej jest wpisane zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym, w ogóle nie powstało, bowiem z żadnego dokumentu nie wynika, że wpis prawa własności na rzecz Skarbu Państwa opierał się na dokumencie stanowiącym prawidłową podstawę wpisu tego podmiotu jako właściciela. Taka argumentacja jest zaprzeczeniem istoty domniemania prawnego uregulowanego w art. 3 u.k.w.h. Wszak idea tego domniemania polega na tym, że za zgodny z rzeczywistym stanem prawnym uznaje się sam wpis jawny w księdze wieczystej, niezależnie od oceny jego podstawy. Dopóki domniemanie to nie zostanie obalone przez wykazanie, że wpisu dokonano bez ważnej podstawy albo, że doszło do wzruszenia podstawy prawnej - dokumentu, na podstawie którego dokonano wpisu (np. prawomocne postanowienie sądu, akt notarialny, decyzja administracyjna), wpis ujawniony w księdze wieczystej jest dla sądu wiążący i nie może on na skutek kolejnego wniosku o wpis badać istnienia uzasadnionych podstaw do dokonanego już wpisu.

Z powyższych względów, wobec braku usprawiedliwionych podstaw skargi kasacyjnej, podlegała ona oddaleniu stosownie do art. 398¹⁴ k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c.